

Kmetijstvo in biodiverziteteta na skupni poti

Biodiverziteteta (biotska pestrost) je pestrost življenja na Zemlji od bakterij in gliv do rastlin in živali. Nastala je v milijardah let razvoja življenja. Pomembna značilnost biodiverzitetete je izjemna povezanost organizmov, ki sami ne bi mogli preživeti, skupaj pa sestavljajo edinstven preplet, ki odločilno vpliva na razmere na našem planetu.

Biodiverziteteta in kmetijstvo

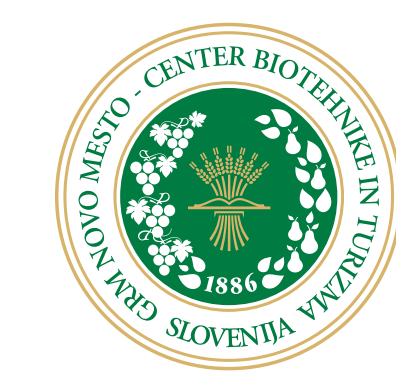
Stalna naselitev ljudi in razvoj kmetijstva sta ključno vplivala na okolje in nastanek kulturne krajine. Kulturna krajina je ekosistem, ki je nastal kot posledica delovanja človeka in narave. S krčenjem gozda, pašo, košnjo in obdelavo zemlje so nastali travniki, pašniki, njive, sadovnjaki in vrtovi. Stoletja je bila biodiverziteteta v kulturni krajini velika. Raznolika, manj intenzivna raba prostora, je ustvarila pestro okolje, ki je številnim organizmom zagotavljalo hrano, zavetje in prostor za razmnoževanje.

Zaradi naraščanja prebivalstva in s tem vedno večjih potreb po hrani se je kmetijstvo v zadnjih desetletjih intenziviralo. Gnojenje, zgodnejša in pogostejša košnja ter uporaba sredstev za varstvo rastlin sicer zagotavljajo večje količine hrane, hkrati pa mnogim žuželkam, pticam in drugim živalim ne zagotavljajo več preživetja. Njive so vedno večje, med njimi je vse manj mejic. Po drugi strani zaradi opuščanja kmetovanja ponekod kmetijsko krajino prerašča gozd. Vse to slabo vpliva na živalske in rastlinske vrste kulturne krajine; zmanjšuje se biodiverziteteta, s tem pa obseg in kakovost ekosistemskih storitev.

Ali ste vedeli?

Slovenija slovi kot vroča točka biodiverzitetete v Evropi. Pri nas živi okoli 21.000 vrst živali (od tega okoli 18.000 vrst žuželk) in okoli 3.000 vrst višjih rastlin.

22. maj
SVETOVNI DAN BIODIVERZITETE

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Pisani travniki

Nekdaj so bili travniki košeni kasneje kot danes, zaradi ročne košnje tudi niso bili pokošeni vsi istočasno. Rastline so tako lahko zacvetele in semenile, travniki pa so bili zato polni cvetja in bogata paša za opraševalce. Bili so tudi varno zavetje na tleh gnezdečim pticam.

Naravni travniki nastanejo zaradi slabega zadrževanja vode, sušnega podnebja ali plitkega sloja prsti, zaradi česar je rast dreves upočasnjena. Takih travnikov je v Sloveniji zelo malo. Večina travnikov je nastala in ostala zaradi kmetijske dejavnosti. Nižinska travišča so tako pol naravni habitati, na katerem prevladujejo trave in zelišča. Rastline so prilagojene na pašo ali redno košnjo. Pravzaprav jim ravno redna košnja in paša zagotavljata, da jih ne preraste gozd.

Pomen

Travniki nudijo življenjski prostor številnim živalskim in rastlinskim vrstam. Na njih se hranijo in gnezdijo ptice (npr. kosec, prepelica, jerebica, poljski škrjanec, repaljščica, drevesna cipa ...), opraševalci in žuželke, ki sodelujejo pri razkrajanju organske mase, kar je ključno za ohranjanje rodovitnosti tal.

Ogroženost

Mnogi travniki so danes gnojeni, zgodaj in pogosto košeni, zato rastline na njih ne zacvetijo in ne semenijo. Pestrost rastlinstva upada in nastanejo tako imenovane »zelene puščave«, zlasti z vidika opraševalcev. Taki travniki mnogim žuželkam in pticam ne omogočajo preživetja. Travnike ponekod ogroža tudi opuščanje kmetijske rabe, zaradi česar jih prerašča gozd.

Ali ste vedeli?

Na enem kvadratnem metru travnika lahko najdemo kar 80 rastlinskih in živalskih vrst!

Foto: B. Ploštajner

PREPELICA
Foto: D. Tome

LASTOVIČAR
Foto: D. Klenovšek

BEZGOVA PRSTASTA KUKAVICA
Foto: D. Klenovšek

GNEZDO KOSČA
Foto: D. Tome

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Visokodebelni travniški sadovnjaki

Sadje je bilo že od nekdaj pomemben vir hrane, zato je bila vsaka domačija obdana z različnimi vrstami in sortami sadnega drevja. Praksa gojenja je bila povsem drugačna kot jo poznamo danes v intenzivnih nasadih. Mogočna razvejana drevesa travniških sadovnjakov zagotavljajo življenjsko okolje številnim živalim. Ob cvetenju nudijo pašo čebelarom in drugim opraševalcem, ptice pa na njih gnezdijo. Dandanes so travniški sadovnjaki pomembni pri izgledu kulturne krajine, ohranjanju starih sort sadja in vrstne pestrosti.

Pomen

Sadovnjaki nudijo življenjski prostor številnim organizmom. Na debelih deblih rastejo lišaji, glive in mahovi. Razpoke in špranje v lubju nudijo zavetje žuželkam, pajkom, dvoživkam, plazilcem in drugim majhnim organizmom. V duplih in v visokih zavetjih krošenj varno gnezdijo ptice kot so pogorelec, škorec, zelena, siva žolna (pivka) in številne druge. Dupla so tudi dom netopirjev.

Visokodebelni nasadi so torej iz ekološkega in pa tudi družbenega vidika zelo pomembni, saj so zakladnica starih avtohtonih sort, ki jih v modernih nasadih skoraj ni več. Ponujajo zatočišča različnim vrstam živali, ki v zameno za življenjski prostor vzdržujejo nizko število škodljivcev in predstavljajo nadomestek raznovrstnim kemičnim rešitvam (npr. pesticidom in pastem).

Ogroženost

Visokodebelni sadovnjaki so vedno redkejši. Večino sadja danes pridelamo v velikih intenzivnih nasadih z nižjimi drevesi, ki jih je lažje obirati in obrezovati. Po drugi strani je potrebna več nege, saj zahteva taka oblika stalno vzdrževanje. Ponekod so visoka sadna drevesa posekali tudi zaradi lažje strojne košnje.

Ali ste vedeli?

V Sloveniji so najbolj znani ohranjeni travniški sadovnjaki na Goričkem in Kozjanskem, posamično pa jih najdemo v vseh pokrajinah.

Foto: B. Ploštajner

ROGAČ
Foto: A. Vrezec

SVETLI ZEMELJSKI ČMRLJ
Foto: D. Bevk

POGORELEČEK
Foto: D. Tome

VELIKI DETELJ
Foto: D. Tome

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Mejice

Mejice (žive meje, omejki, živice ...) so ozki pasovi lesne vegetacije in so značilni strukturni elementi kulturne krajine. Nekdaj so bile namenjene predvsem ločevanju parcel in ograjevanje pašne živine. Danes so pomembne predvsem kot življenjski prostor številnim organizmom in zaradi ugodnega vpliva na okolje.

RUMENI STRNAD
Foto: D. Tome

SLEPCA
Foto: D. Tome

MOČERAD
Foto: D. Tome

ZELENA REGA
Foto: D. Tome

Foto: D. Tome

Ali ste vedeli?

Posledice odstranitve »rastlinske protivetrne zaščite« so se pokazale v Vipavski dolini leta 2012, ko je močna burja odnesla več kot 10.000 kubičnih metrov najboljše zemlje.

Ogroženost

Današnje kmetijstvo v mejicah vidi bolj oviro kot korist. Mnoge mejice so bile tako posekane zaradi lažje strojne obdelave in širjenja njiv ali pa zaradi zagotavljanja poplavne varnosti, čeprav je lahko učinek tudi nasproten. Očiščen površine marsikje hitro prerastejo tujerodne rastline, ki jih je še težje odstranjovati.

Pomen

Zagotavljajo lokalno ugodnejšo mikroklimo, zmanjšujejo vetrno erozijo in izsuševanje zemlje. Korenine lesnatih rastlin utrjujejo rečne bregove in preprečujejo odnašanje prsti, kar blaži vplive poplav in zmanjšuje dotok kemikalij v podtalnico. So pomemben življenjski prostor oprashačevalcem, dvoživkam, plazilcem, pticam, malim sesalcem in drugim. So tudi zavetje živalim, ki se umaknejo ob košnji trave.

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Ekosistemske storitve

Ljudje smo nerazdružljivo povezani z ekosistemi, ki nas obdajajo. Od njih smo življenjsko odvisni. Nudijo nam številne koristi kot so čiščenje vode in zraka, opravevanje, hrano, zdravilne snovi, gradbeni material, vir energije ... Ekosistemske storitve so nam tako samoumevne, da se jih največkrat zavemo šele, ko prične nečesa primanjkovati.

Ali ste vedeli?

Vse, kar prejmemo iz narave, nam je omogočeno zaradi ekosistemskih storitev.

KRAKOVSKI GOZD
Foto: D. Tome

HRANA
Foto: D. Tome

REKREACIJA
Foto: D. Tome

LES
Foto: D. Bevk

RODOVITNA PRST
Foto: D. Tome

Ločimo različne tipe ekosistemskih storitev:

Podporne storitve

vključujejo nastajanje prsti, fotosintezo in kroženje hranilnih snovi, ki so osnova za rast in pridelavo.

Oskrbovalne storitve

nas oskrbujejo z dobrinami kot so hrana, voda, les in vlakna.

Uravnalne storitve

uravnavajo podnebje, padavine, čistijo vodo, ščitijo pred poplavami in sušami, zagotavljajo opravevanje in preprečujejo širjenje bolezni.

Kulturne storitve

so nematerialne koristi ekosistemov, ki prispevajo k naši duhovni blaginji, kot so lepota, navdih in razvedrilo, izobraževanje, prostorski občutek, kulturna dediščina.

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Opraševalci

Ob opraševanju najprej pomislimo na medonosno čebelo, vendar ta še zdaleč ni edina opraševalka. Oprašujejo tudi številni divji opraševalci kot so divje čebele (čmrlji, čebele samotarke), muhe trepetavke in druge žuželke. Divji opraševalci so celo bolj učinkoviti, pridelek pa povečajo tudi tam, kjer je medonosnih čebel veliko.

Ali ste vedeli?

Da se opraši cvet jagode, je potrebnih kar 15 obiskov čebele ali samo 5 obiskov čmrlja.

20. maj
SVETOVNI DAN ČEBEL

Ogroženost

Življenjsko okolje opraševalcev se je zelo spremenilo. Obilno gnojeno, zgodaj in pogosto košeni travniki ne zacvetijo in zato opraševalcem ne zagotavljajo hrane. Obdelovalni stroji uničijo veliko gnezd čmrljev. Živih mej, kjer bi bila gnezda na varnem, skoraj ni več. Čebele samotarke so nekdanje gnezdele v slamnatih strehah in luknjah v lesu, ki je bil glaven gradbeni material. Negativen je tudi vpliv prekomerne in nepravilne uporabe pesticidov.

Pomen

Opraševanje je nepogrešljiva in brezplačna usluga, ki nam jo nudi narava. Od opraševanja žuželk je odvisnih približno 80 % divjih in gojenih rastlin. Ne vpliva samo na količino, ampak tudi na kakovost pridelka. Na cvetovih, ki so bolj oprašeni, se razvijejo lepši, bolj obstojni in hranljivi plodovi. Količinsko je od opraševanja odvisna tretjina naše hrane, nekatere vitamine pa dobimo samo v hrani, ki je odvisna od opraševanja.

KRANJSKA ČEBELA
Foto: D. Bevk

Foto: D. Bevk

VELIKI ČRNO-RDEČI ČMRLJ
Foto: D. Bevk

ČRTASTI MEDVEDEK
Foto: D. Klenovšek

MUHA TREPETAJKA
Foto: D. Bevk

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Divje čebele

V Sloveniji je bilo doslej najdenih več kot 560 vrst čebel. Kranjska čebela je le ena od njih. Poleg nje v Sloveniji živi še 35 vrst čmrljev in druge divje čebele, ki večinoma živijo samotarsko, zato jim pravimo čebele samotarke. Samotarke so zelo raznolike, najmanjše merijo samo 3 mm, največje pa kar 25 mm in so večje od čmrljev.

Čmrlji

Čmrlji živijo v družinah, ki jih sestavljajo matica in od nekaj deset do nekaj sto delavk. Družine nastanejo vsako pomlad na novo in trajajo le nekaj mesecev. Prezimijo le matice, in sicer otrple v tleh, spomladi pa postanejo dejavne ob prvi močnejši otoplitvi. Kmalu za tem poiščejo primerno mesto za gnezdenje. To je lahko na površini v mahu ali šopu trav ali pa pod zemljo v opuščenih gnezdih glodavcev. Matica v gnezdu sama poskrbi za prvo generacijo delavk. Družina pa sčasoma postane vedno večja. Kasneje se izležejo samci in nove matice. Matice se po parjenju odpravijo na prezimovanje, družina pa do konca leta postopoma propade.

Čebele samotarke

Za samotarke je značilno, da vsaka samica sama poskrbi za svoj zarod. Gnezda so od vrste do vrste različna. Lahko gnezdijo v luknjah v lesu, v votlih steblih, na tleh v zemlji ali celo v polžjih hiškah. V gnezdo odložijo jajčeca in jih oskrbijo s cvetnim prahom, nato pa ga zaprejo z blatom, kamenčki ali koščki listja. Skrb za potomstvo je s tem zaključena. Iz jajčec se izležejo ličinke, ki pojedjo zalogo hrane, se zabubijo ter večinoma šele naslednjo pomlad izletijo kot odrasle čebele. Po parjenju samice pričnejo z gnezdenjem in krog se ponovi.

Ali ste vedeli?

Ena čebela samotarka lahko opravi delo kar stotih medonosnih čebel!

Foto: D. Bevk

ROGATA DIŠAVKA
Foto: J. Polajnar

RJAVI ČMRLJ
Foto: D. Bevk

RDEČERJAVA PEŠČINARKA
Foto: B. Koderman

GNEZDO ČMRLJEV
Foto: D. Bevk

NIB NACIONALNI INŠTITUT ZA BIOLOGIJO
NATIONAL INSTITUTE OF BIOLOGY

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Zavezniki v boju s škodljivci

Pomemben del biodiverzitete so organizmi, ki nadzorujejo populacije škodljivcev. Z varovanjem njihovega življenjskega okolja vzdržujemo njihove populacije dovolj močne in tako zmanjšamo potrebo po uporabi pesticidov.

Biokontrola

Biološki nadzor škodljivcev ali biotično varstvo rastlin (tudi biokontrola) je metoda uravnavanja populacij škodljivcev, plevelov in bolezni s pomočjo drugih organizmov, načrtno z vnosom ali po naravni poti. Temelji na odnosih med organizmi kot so plenjenje, zajedavstvo, tekovanje in rastlinojedstvo.

Ali ste vedeli?

Z nepremišljenim vnosom tujerodnih vrst za namen biotičnega varstva lahko ogrozimo druge domorodne vrste, zato je primerneje varovanje in ohranjanje domorodnih vrst naravnih sovražnikov škodljivcev.

Foto: D. Tome

PIKAPOLONICA
Foto: D. Tome

KRSTAČA
Foto: D. Bevk

GOŽ
Foto: M. Krofelj

VELIKA SINICA
Foto: D. Tome

Varovanje (za kmetijstvo) koristnih organizmov

Preživetje koristnih organizmov omogočimo z ohranjanjem pestrosti kulturne krajine, kar vključuje varovanje pisanih travnikov, mejic in drugih zatočišč ter rastlin bogatih z medicino (nektarjem) in cvetnim prahom (pelodom). Nujna je tudi preudarna uporaba pesticidov, tako da z njimi ne prizadenemo koristnih organizmov. S stalno prisotnostjo koristnih organizmov bomo na naraven način preprečili, da bi se škodljivci prekomerno namnožili. Njihovo število bo tako pod mejo, ki povzroča večjo gospodarsko škodo.

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofelj, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

CERKNIŠKO JEZERO
Foto: D. Tome

MOČVIRSKA LOGARICA
Foto: D. Tome

LJUBLJANSKO BARJE
Foto: D. Tome

Foto: D. Tome

ZELENA ŽABA
Foto: D. Tome

Mokrišča

Mokrišča so vsa območja, kjer se vsaj del leta zadržuje voda. Nekdaj so veljala za ničvredno zemljo, zato je bila večina mokrišč izsušenih. Danes v luči podnebnih sprememb in z njimi povezanih vremenskih ekstremov kot so poplave in suše, spoznavamo, da bo vloga mokrišč vedno bolj pomembna tudi za kmetijstvo. Mokrišča so največja čistilna naprava na svetu!

Ali ste vedeli?

Manj kot 3 % vse vode na Zemlji je sladke in še ta je večinoma zamrznjena. Mokrišča zagotavljajo vodo za naše potrebe in napajajo podtalnico, ki je pomemben vir pitne vode za človeka.

Pomen

Mokrišča nudijo življenjski prostor številnim rastlinam, mikroorganizmom, rakom, žuželkam, ribam dvoživkam in pticam. Vsi skupaj sestavljajo ekosistem, ki deluje kot čistilna naprava. Mokrišča tako zagotavljajo zalogo pitne vode, saj vzdržujejo podtalnico in izboljšujejo njeno kakovost. Ob poplavah vodo zadržujejo, v sušnem obdobju pa oddajajo in tako hladijo okolico ter stabilizirajo lokalno mikroklimo in blažijo posledice ekstremnih vremenskih pojavov. So tudi vir hrane in skladišče ogljika.

Ogroženost

V Sloveniji smo samo v obdobju 1950-1992 izgubili 40 % mokrišč. Največji so pritiski na travniške habitate in mokrišča v nižinskih delih Slovenije. Mokrišč ne ogroža samo izsuševanje, ampak tudi onesnaževanje, pretirana izraba in netrajnostni turizem.

2. februar
SVETOVNI DAN MOKRIŠČ

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Invazivne tujerodne vrste

Tujerodne vrste poimenujemo organizme, ki jih je človek prenesel v novo okolje, v katerem prej niso bili prisotni, same pa bi za to naselitev potrebovale veliko več časa ali pa je naselitev nemogoča zaradi prevelikih razdalj in drugih ovir. Med tujerodne vrste lahko spadajo vse skupine organizmov, torej virusi, bakterije, glive, rastline in živali.

Kako so prišle v naše okolje?

Tujerodne vrste se prenašajo na različne načine. Nekateri organizmi so bili namerno vneseni in razširjeni kot okrasne ali medovite rastline, lovne živali ali celo kot plenilci škodljivcev. Druge so prišle v okolje s pobegom iz ujetništva, mnoge pa kot slepi potniki, npr. v obliki semen ali pri transportu. Večina vnesenih organizmov v novem okolju ne preživi bodisi zaradi neustreznega podnebja bodisi, ker so neuspešni v tekmi (za prostor in hrano) z domorodnimi organizmi. Redke vrste se v okolju obdržijo, še redkeje se zelo namnožijo in postanejo invazivne. Običajno so to vrste, ki so zelo prilagodljive, se hitro razmnožujejo in hitro rastejo.

Kdaj takšna vrsta predstavlja težavo?

Vrste v določenem ekosistemu so skozi milijone let razvijale medsebojne odnose in se tako prilagodile na skupni obstoj v ravnovesju. Namnožitev tujerodne vrste lahko to ravnovesje poruši in izpodrine domorodne vrste. Kar sprva morda izgleda le kot problem med dvema vrstama se hitro lahko sprevrže v veliko spremembo celotnega ekosistema.

Kaj lahko storimo?

S potovanj ne prinašajmo rastlin in živali. Gole površine je najbolje ozeleniti z domorodnimi vrstami. Na vrtovih ne sadimo invazivnih vrst. Če opazimo invazivne rastline (npr. ambrozijo, japonski dresnik in kanadsko zlato rozgo), jih na primeren način odstranimo.

Ali ste vedeli?

Rastlinski sok orjaškega dežena je zelo strupen in ob stiku s kožo in soncem povzroča opekline, ki se zelo počasi zdravijo. Če zaide v oči, lahko povzroči začasno ali trajno slepoto. V Evropo je prišel kot okrasna trajnica, z vrtov pa se širi v naravo s pomočjo krilatih plodov.

ORJAŠKI DEŽEN
Foto: J. Bavcon

KOLORADSKI HROŠČ
Foto: A. Vrezec

JAPONSKI DRESNIK
Foto: J. Bavcon

AMBROZIJA
Foto: J. Bavcon

ŽLEZAVA NEDOTIKA
Foto: J. Bavcon

KANADSKA ZLATA ROZGA
Foto: J. Bavcon

Projekt je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe in Ministrstva za okolje in prostor.

Besedilo: dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman, Mojca Pibernik, dr. Mateja Colarič Bajc

Fotografije: dr. Davorin Tome, dr. Danilo Bevk, dr. Vida Rezar, Nežika Petrič, Mojca Simčič, dr. Jože Bavcon, Dušan Klenovšek, Barbara Ploštajner, dr. Al Vrezec, Blaž Koderman, dr. Miha Krofel, dr. Jernej Polajnar

Leto: 2019

Biotska raznovrstnost domačih živali in kmetijskih rastlin

Tudi kmetijske rastline in domače živali, ki zagotavljajo surovine za večino današnje hrane, so del biotske raznovrstnosti. Stare sorte rastlin in pasme domačih živali so skupaj z njihovimi divjimi predniki zakladnica genov in s tem lastnosti, ki so pomembne za prilagajanje vrst na podnebne in druge spremembe v okolju.

Avtohtone pasme domačih živali in sorte kmetijskih rastlin so danes ogrožene, ker jih izpodrivajo sodobne visoko produktivne pasme in sorte. Vendar imajo stare sorte in pasme še vedno tudi določene prednosti. Prilagojene so na lokalno okolje in so pogosto odpornejše. Njihova vzreja oziroma gojenje zahtevajo manj vloženega dela in drugih sredstev (zdravil, močne krme, pesticidov, gnojil) ter manj poseganja v prostor, kar je prijaznejše okolju. Omogočajo tudi pridelavo visokokakovostne in zdrave hrane.

LIPICANSKI KONJ
Foto: V. Rezar

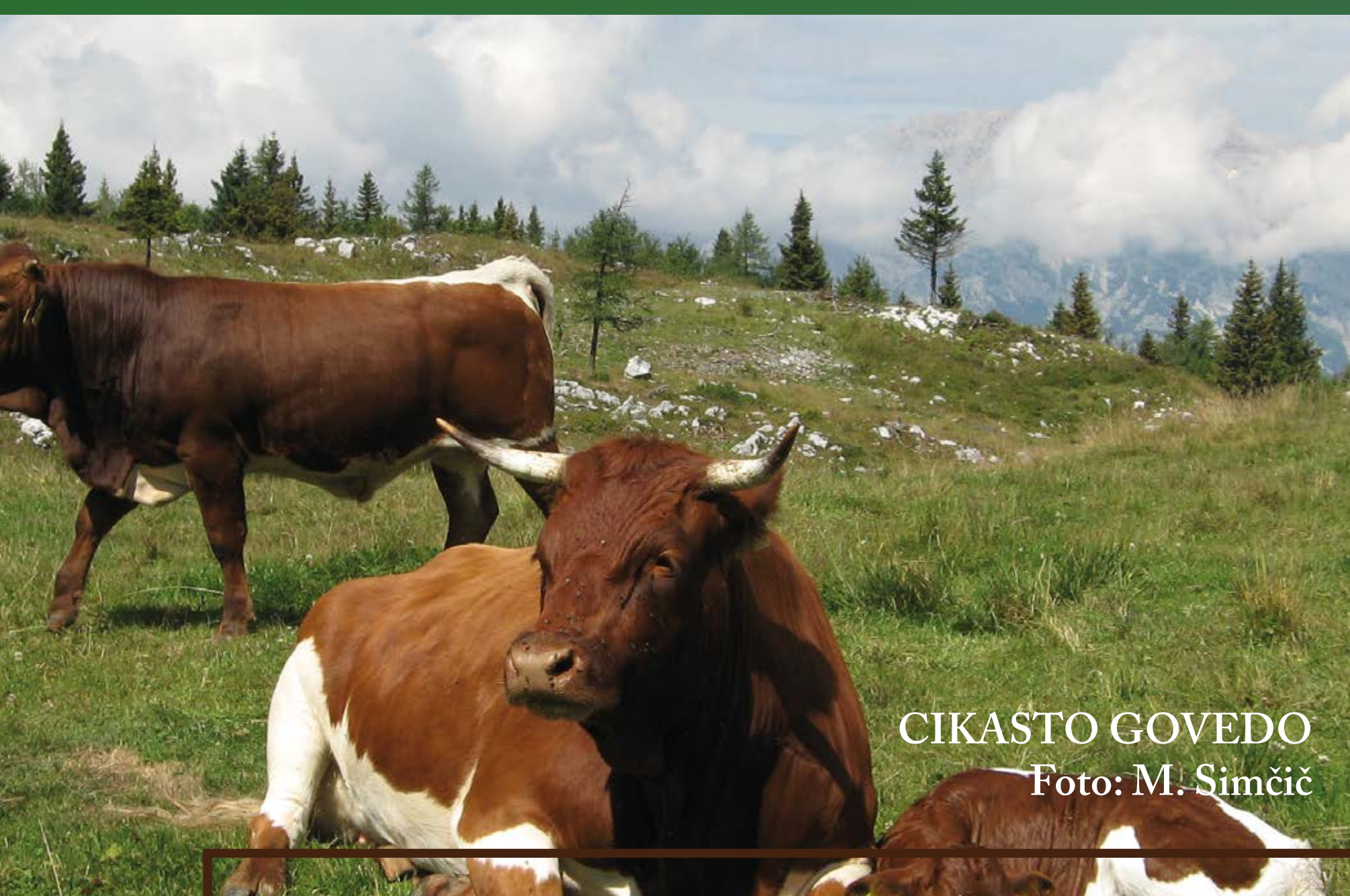
DREŽNIŠKA KOZA
Foto: V. Rezar

BELOKRANJSKA PRAMENKA
Foto: V. Rezar

KRŠKOPOLJSKI PRAŠIČ
Foto: V. Rezar

CIKAŠTO GOVEDO
Foto: M. Simčič

ŠTAJERSKA KOKOŠ
Foto: N. Petrič

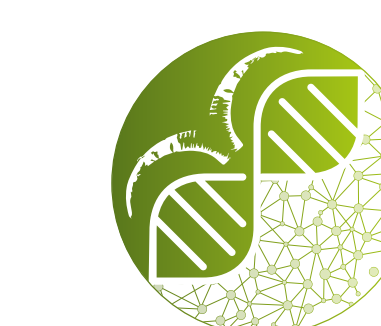
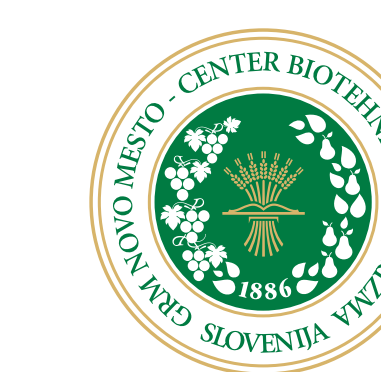

Foto: D. Bevk

Ali ste vedeli?

Slovenske avtohtone pasme domačih živali so cikasto govedo, lipicanski, posavski in slovenski hladnokrvni konj, krškopoljski prašič, jezersko-solčavska ovca, istrska in belokranjska pramenka, bovška ovca, drežniška koza, štajerska kokoš in kranjska čebela.

Na Grmu Novo mesto - centru biotehnike in turizma imamo naslednje avtohtone pasme domačih živali: lipicanca, krškopoljskega prašiča, jezersko-solčavsko ovco in kranjsko čebelo.

Javna služba nalog genske banke v živalih

Fotografije živali je zagotovila Javna služba nalog genske banke v živalih.